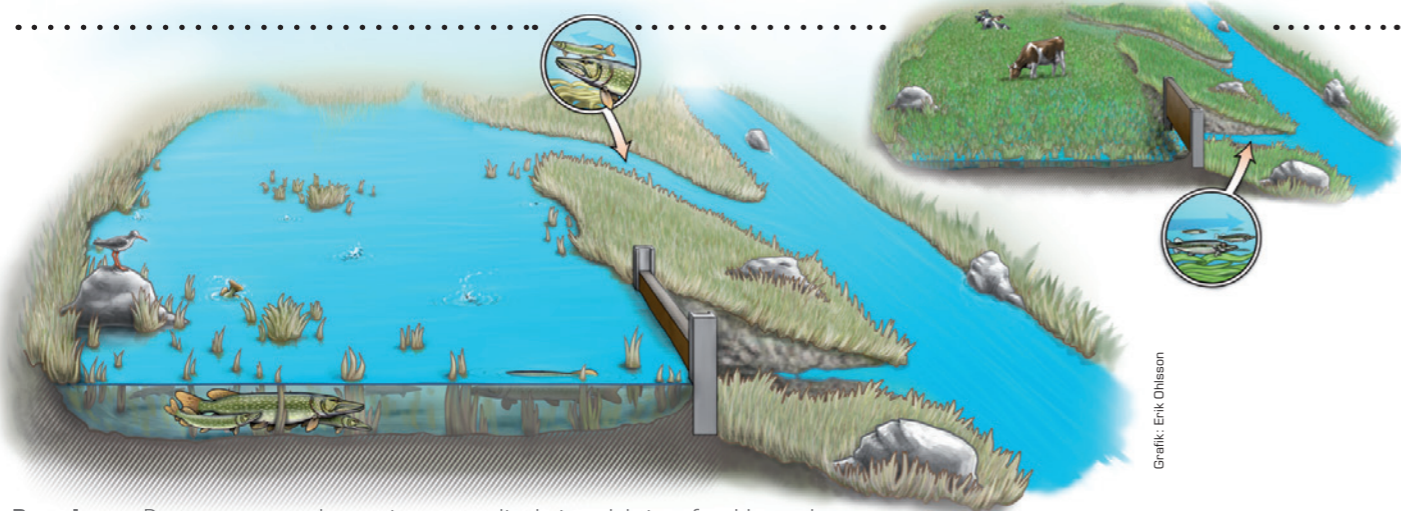

GEDDEFABRIKKER ØGER BRAKVANDSBESTANDENE

Fishing Zealand har sammen med Vordingborg og Guldborgsund Kommune ambitioner om at genskabe ferskvandsområder, hvor brakvandsgedder og aborrer kan gyde. Svenskerne erfaringer med de såkaldte »geddefabrikker« viser, at disse områder har meget stor betydning for geddebestandene og for fiskeriet.

Børnehaven. Den oversvømmede eng giver en utroligt høj produktion af geddeyngel.

Af Gordon P Henriksen, Fishing Zealand

Biolog i Vordingborg Kommune, Jimmi Spur Olsen og jeg, tog i midten af maj til den svenske skærgård for at deltage i et seminar om fiskeriforvaltning omkring Østersøen. Vi gav en præsentation af Fishing Zealand, og fik mere viden om den store succes svenskerne har haft med, at genskabe gyde- og opvækstområder

for gedderne. Omdrejningspunktet for succes har været en række projekter, svenskerne populært kalder »geddefabrikker«, p.g.a. de store mængder geddeyngel områderne kan producere på kort tid. Seminaret indeholdt både oplæg om disse områder og besøg til flere etablerede steder. Det var enormt bekræftende og inspirerende, at se områderne og høre Tobias Fränstam og Olof Engstedt fra Sportfiskar-

na i Sverige fortælle om den succes, de har oplevet med dem.

Meget yngel på lidt plads

I Fishing Zealand har vi længe kigget på genskabelse af gydeområder som en vigtig faktor til opretholdelse og forbedring af sportsfiskeriet i brakvandet. Efter vores ekskursion til Sverige og en gennemgang af konklusionerne i den nye rapport fra NIRAS, er jeg ikke et sekund i tvivl om, at dette er den rigtige vej at gå. I Sverige har genskabelsen af en oversvømmet eng i et vand-system, som brakvandsgedder i forvejen brugte til at trække op i for at gyde, 25-doblet yngelproduktionen på bare et år. Under de rette forhold kan produktionen af udvandrende geddeyngel være helt enorm – op til 85.000 stk. pr. ha (100 x 100 m) oversvømmet eng. I Sverige så vi, hvor lidt der skal til for at sikre, at disse områder fungerer optimalt. Jeg er sikker på, at gevinsten for Sydsjælland og øerne vil være betragtelig. Det glæder mig helt vildt, at dette område nu får fokus, og at Fishing Zealand har været med til det.

Næsten ingen gydning i ferskvand

Jimmi Spur Olsen er enig i, at de svenske geddefabrikker kan være en god model for det videre arbejde i Sydsjælland. »Vi tror, disse områder kan være et vigtigt led i Vordingborg Kommunes bestræbelser på, at genskabe gode sunde fiskebestande, og udvikle det bæredygtige lystfiskeri i

regionen. Derfor har Vordingborg og Guldborgsund Kommune allerede fået det rådgivende ingeniørfirma NIRAS til, at udføre en kortlægning af eksisterende og potentielle gyde- og opvækstområder i ferskvand og saltvand for bestande af både brakvandsgedder og aborrer. Hovedparten af rekrutteringen baserer sig på gydning i brakvand, i f.eks. Stege Nor. Der blev desværre kun fundet ganske få vandløb, hvor der stadig forekommer gydning. Kortlægningen udpegede til gengæld 177 lokaliteter i ferskvand, hvor der kan være potentiale for geddegydning. Potentialet for hjælp til bestanden via restaureringstiltag i vandløbene og de vandløbsnære arealer er således kæmpestort«, forklarer Jimmi.

Gedder i tilbagegang

Mads Lottrup Jyde, biolog i NIRAS og projektleder på »Kortlægning af gydeområder for brakvandsgedder og aborrer«, ser også spændende perspektiver i de svenske forgangprojekter. Ifølge ham er der meget, der kan rettes op på: »Bestanden af brakvandsgedder er gået tilbage med 70-85% i perioden 1970-2009, og udbredelsesområdet er nu begrænset til at være koncentreret omkring farvandet mellem Møn, Sjælland og Falster. Årsagerne til tilbagegangen, der ses i både Danmark og den svenske skærgård, er ikke endelig klarlagt. Afvanding og opdyrkning af tidligere oversvømmede engområder samt næringsaltbelastning af de lavvandede gydeområder i brakvand vurderes, at være afgørende faktorer for nedgangen«, pointerer han.

Vandløb til gedder

»Svenske studier af den kemiske sammensætning af øresten af gedder fanget i skærgården har vist, at selvom langt hovedparten af de på papiret egnede gydeområder lå i skærgården, så var ca. 45% af fiskene klækket i ferskvand. Gydeområderne i ferskvand er derfor, til trods for deres begrænsede størrelse, meget vigtige for bestandene«, slår han fast. Det er glædeligt at se, hvordan der i de sidste år, er kommet mere fokus på ådalene, og deres store økologiske betydning for ærterne og det

Tyksækker. Geddeyngel der gerne skal ende med, at vokse sig store og stærke.

kystnære miljø. Restaureringsarbejdet i de danske vandløb har i årtier været rettet mod, at forbedre de fysiske forhold for ørred i vandløbene. F.eks. ved udlæg af gydegrus i stryg. En del af de vandløb, der har stort potentiale for gydende gedder, har kun begrænset interesse som ørredvandløb, og har derfor ikke været mål for restaureringsarbejde tidligere. Det er derfor på tide, at de andre arter der trækker op i vandløbene, får passende opmærksomhed«, supplerer han.

Adskilte bestande

»Brakvandsbestandene er lokale, og vores rapport anbefaler en koordineret indsats, hvor der i strategisk udvalgte vandssystemer fordelt i kommunerne, genskabes områder egnet til geddegydning. Nyere forskning viser, at brakvandsbestandene er overraskende stationære. Svenske studier har vist, at gedden må anses, at leve i adskilte

bestande med hver deres gydeområde, på samme måde som vi ser det hos ørred og laks. Restaureringstiltag skal derfor ske lokalt – ét stort projekt er ikke nok. En geografisk spredning ud over kommunerne vil sikre, at bestanden bliver langt mere robust over for midlertidige nedgange grundet indstrømmende saltvand eller overfiskeri. Det kan genskabe en bestand i store dele af det tidligere udbredelsesområde. F.eks. i Guldborgsund, hvor der tidligere har været en meget stor bestand, men hvor der nu stort set ingen gedder er. Der er derfor brug for en koordineret indsats på tværs af kommunegrænser for, at skabe en robust bestand i hele regionen«, slår Mads Jyde fast. – Og det er netop det, der arbejdes på i regi af Fishing Zealand.

Lang proces

»Vi arbejder på flere projekter i Vordingborg Kommune på nuværende tidspunkt«, forklarer Jimmi Olsen. »Forleden var jeg ude at tage de første spadestik til to nye søer, som bliver forbundet til Mern Å-systemet, og derved kan fungere som tiltrængte gydeområder for brakvandsaborrer. Flere steder, bl.a. i forbindelse med Præstø Fjord, har vi projekter i gang med, at ændre tophængte sluser til sidehængte sluser, som giver langt bedre adgang til ferske gydeområderne for både gedder og aborrer. Vi er pt. i dialog med en lodsejer om, at etablere en decideret geddefabrik/gydeområde syd for Præstø. Flere steder i kommunen er der desuden undersøgelser i gang med henblik på, at skabe kvælstoffjernende vådområder. Man skal dog vide, at etablering af denne type projekter, kan være en mangeårig proces uden garantier«.

Leder efter egnede områder

»Samtidig arbejder vi videre med rapportens anbefaling for egnede steder«, fortsætter Jimmi. »De 177 steder, rapporten nævner, er bestemt ikke endelige. Vi kigger stadig efter andre poten-

Brudefærd. Legende gedder på lavt vand.

Slutresultat. Det er gedder som denne, der gerne skulle komme endnu flere af, når der etableres geddefabrikker.

Succes. Overlevelsescprocenten for geddeyngel i ferskvand er meget højere end i saltvand.

tielle steder, og hører meget gerne fra lodsejere, som kunne være interesserede, eller andre som har viden om egnede områder. Efter vores besøg i Sverige var jeg positivt overrasket over, at se hvor stejle vandløb gedderne og aborrerne faktisk kunne passere i forbindelse med de etablerede geddefabrikker. Det åbner for endnu flere muligheder m.h.t. udformning og valg af nye områder», siger Jimmi Olsen.

Et projekt - flere formål

»Generelt er det desværre meget bekosteligt, at erhverve jord til etableringen af vådområder. Derfor vil nye gydeområder i de kommende år ofte opstå som en sidegevinst af projekter startet med andre hovedformål. Det kan være klimatilpasninger, søer til fjernelse af kvælstof, fosforådale, genskabelse af naturlig hydrologi m.v.. Et af rapportens formål er at medvirke til, at bl.a. brakvandsfiskene ikke glemmes i udarbejdelsen af disse projekter. Som kommune arbejder vi generelt for, at skabe så mange synergieffekter som muligt i forbindelse med alle vores projekter - uanset projektets hovedformål. Således vil nye geddefabrikker/vådområder ofte, kunne forbedre forholdene for andre fisk, smådyrene i vandløbene og en del fuglearter. Ådalens oversvømmede enge virker desuden udglattende på ekstremafstrømninger, og medvirker dermed til klimasikring i landbrugsområder og byer længere nede i vandløbet. Endelig renses vandet for kvælstof og fosfor«, konkluderer Jimmi.

Følsom bestand

Fiskeriet efter brakvandsgedder har fået enormt meget opmærksomhed på det seneste. Bl.a. fra Fødevareministeren, som jeg havde med på fisketur i brakvandet ved Stege i marts, i forbindelse med de nye regler for beskyttelse af brakvandsgedderne. Det glæder jeg mig personligt rigtig meget over, og det vinder også genklang i NIRAS og hos Mads Jyde. »Det er stærkt glædeligt, at Fødevareministeren fik gennemført Danmarks Sportsfiskerforbunds forslag om et femårigt stop for hjemtagning af gedder i bl.a. Jungshoved og Stege Nor. Disse områder er efter vo-

res overbevisning p.t. »desværre« de vigtigste gydeområder for bestanden af brakvandsgedder i de to kommuner. Jeg siger »desværre«, fordi en bestand, der baserer sig næsten 100 % på gydning i saltvand, er følsom over for at blive saltslået. Det kan slå hele projektet tilbage til start. Det er derfor helt essentielt, at vi beskytter dem mest muligt, indtil vi får genskabt nogle gydepladser i ferskvand« konkluderer Mads.

Entydig rapport

Vordingborg og Guldborgsunds ambitioner om udvikling af bæredygtig lystfisketurisme spiller rigtig godt sammen med indsatsen for at etablere velegnede gydeområder for brakvandsbestandene. I februar udkom NaturErhvervstyrelsens rapport fra Lystfisketurisme Taskeforcen. Den allerførste og vigtigste sætning i denne rapport slår tydeligt fast, at hvis man virkelig vil lystfisketurisme, er det vigtigste man kan gøre at forbedre fiskebestandene: »Danmark skal markedsfø-

re sig som foregangsland i Europa med bæredygtig naturforvaltning, hvor lystfiskeriet er baseret på vilde selvreproducerende fiskebestande, som i høj grad er foranlediget af naturgenopretning og vandløbsrestaurering.«

Prioriter gydeområderne

Jeg synes, det er rigtig glædeligt, at den indsats, vi har set på det seneste i hele landet, og især i brakvandet, har taget fart og skabt resultater. Der findes en stor vilje til at udvikle fiskeriet. Med den nye rapport og biologernes og eksperternes anbefalinger er det klart, at udviklingen af disse gydeområder skal prioriteres. Det bliver rigtig spændende at følge udviklingen i den kommende tid, og ikke mindst betydningen for lystfiskeriet. Svenskerne var ikke i tvivl. Produktionen på deres gydeområder er enormt høj, og allerede efter et par enkelte år er lystfiskeriet i de tilstødende brakvandsområder blevet markant bedre. Jeg glæder mig allerede! ■

Besigtigelse. På udkig efter egnede »geddefabrikker.«

HVAD ER EN GEDDEFABRIK

- Geddefabrik er vort svenske broderfolks humoristiske ord for en vinteroversvømmet eng med lavt græs og anden vegetation
 - Vinteroversvømmede enge er det perfekte miljø for gedderne at lægge deres æg i, og samtidigt også den perfekte habitat for geddeynglen i de første kritiske uger af deres liv
 - Vegetation, skjul, lavt varmt vand, og masser af passende små fødeemner er nøgleordene
 - Det er afgørende, at engene afgræsses eller slås, så området ikke springer i krat eller rørskov, der er uegnede gyde- og opvækstområder.
 - Over 90 % af de danske vandløb er modificeret, f.eks. ved udretning eller uddybning. Dette har ført til, at de ånære arealer ikke længere vinteroversvømmer i samme grad. Herved mister gedderne deres gyde- og opvækstområde
 - Gedder udviser såkaldt »natal homing« på samme måde som laks og havørred, og vender år efter år tilbage til det samme sted, hvor de selv blev klækket. De enkelte populationer er således lokale, og tilpasset det enkelte område
 - Princippet er meget pædagogisk forklaret i en 4 min. animationsfilm produceret af Sportfiskarna
- Du kan finde den på www.sportsfiskeren.dk/fiskefilm

GEDDEFABRIK FAKTA

- I Sverige har genskabelsen af en oversvømmet eng kunnet 25-doble yngelproduktionen bare på et enkelt år
- Under de rette forhold kan produktionen af udvandrende geddeyngel være helt enorm. Op til 85.000 stk. pr. ha (100 x 100 m) oversvømmet eng.
- Svenske erfaringer viser, at gydning i bredzonen i vandløb har meget lille betydning for bestanden, da overlevelsescraten for ynglen er markant lavere end for yngel på oversvømmede enge
- Når ynglen vandrer ud i havet i løbet af april og maj, er yngel fra oversvømmede enge ca. dobbelt så store som yngel fra bredzonen i vandløbene, og har således større overlevelsescrate
- Den første svenske geddefabrik, i Okneböck ved Kalmarsund, startede i 2008 med en bestand på kun ganske få gedder, men har nu en bestand på flere hundrede moderfisk, og har produceret omkring 1.000.000 udtrækende yngel til skærgården
- I YouTube-filmen »En miljon Gäddor« viser Tobias Fränstam og Olof Engstedt rundt i deres første »Geddefabrik«. Du kan se hele filmen på www.sportsfiskeren.dk/fiskefilm

CATCH THE UNCATCHABLE

PERCY THE PERCH new from Westin

Når jægeren bliver den jagede. Percy har med sin vrikkelige, fleksible delte krop og vuggende gang en uimodståelig og aggressiv svømmebevægelse, som tiltrækker de store rov fisk fra nær og fjern. Når først Percy er tæt på fisken, så er de sitrende finner, de blodtørstige rovfisk ikke kan modstå. De kan simpelthen ikke lade den være - de æder den!

westin-fishing.com
/westin-fishing

WESTIN
SCANDINAVIA
CONNECTING MAN AND FISH